

Orientering

Nr. 34 – oktober 2012 – 17. årgang

- s. 1 Nyt fra Arkivet
- s. 2 "Hans Hedtoft"
- s. 2 "Toreby Husholdningsskole" – sidste kapitel
- s. 2-4 SLAs Årsmøde
- s. 4 Gamle gåder og De skal "hjem"
- s. 5 Et fly-mysterium er løst
- s. 6 Cykelturen 2012
- s. 6 25.000 fra VELUX-fonden!
- s. 7 Nedrivning af Fattighuset i Toreby
- s. 8 Kalender - og TGB 1945

Nyt fra bestyrelse og Arkiv

Nu har efteråret taget fat, og det er for alvor nu, at vores "sæson" starter. Det betyder imidlertid ikke, at foreningen har ligget stille hen over sommeren.

Niels arrangerede igen i år en cykeltur rundt i sognet (se s. 6).

For at styrke arkivets faglighed har Tage og Henrik deltaget i diverse lokale arkivmøder, samt årsmødet i arkivsammenslutningen SLA i Middelfart; læs mere herom side 2 til 4.

Som vi indledningsvis nævnte har arkivet og foreningen ikke ligget stille hen over sommeren. I takt med den fortsatte digitalisering, har arkivet indkøbt mere it/av-udstyr, nemlig en scanner til store formater (op til A3), en ny computer med en stor skærm, som kan gøre arbejdsmiljøet omkring billed-registrering bedre. Desuden har vi købt en bærbar computer, som kan bruges som arbejdsplads for "medarbejdere" eller til brug for besøgende. Endvidere har vi indkøbt en projektor, som kan vise computerens skærm på et "lærred". Pengene til alle disse indkøb er doneret af **Velux Fonden. - TAK til den!**

Herudover arbejder de frivillige med forskellige projekter. Foruden registreringsarbejdet arbejder vi også hen imod **Arkivernes Dag**, som er vores PR-dag. Vi håber, at mange af vores medlemmer vil bruge et par timer hos os, og inviterer gerne naboer og venner med; det er **lørdag den 10. november fra kl. 10-16**. Vi håber at kunne vise, hvad vi går og pusler med.

Derudover har vi valgt at fokusere på **Nagelsti Elværks** 100 års jubilæum, - så ligger I inde med billeder, historier eller andet, så besøg os endelig!

Vi er så heldige, at vi endnu engang er blevet inviteret til **Jul på Fuglsang**, som i år ligger i weekenden **10.-11. december**.

Ellers går livet sin vante gang på arkivet. Vi er ca. 10 frivillige hver tirsdag, som i små grupper arbejder med den ene eller anden form for registrering. For at vi skal blive endnu bedre, har arkivet planlagt en kursusdag i Vordingborg i begyndelsen af november, hvor vores arkivkonsulent vil undervise i brugen af "**Arkibas**", som er den database, vi bruger, når vores arkivalier og billeder skal registreres på computeren.

Tage R. Jensen og Jesper Smith

”Hans Hedtoft-mysteriet”

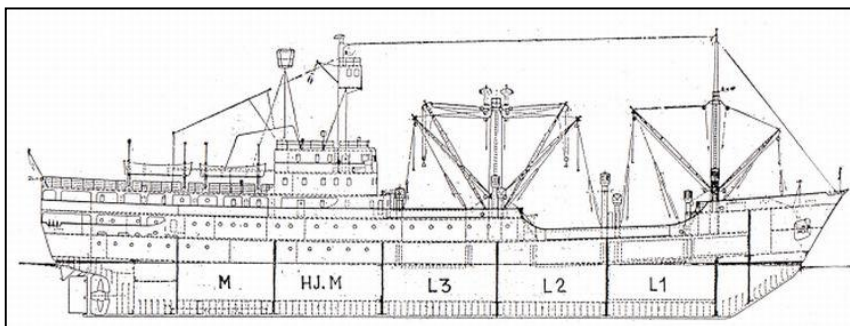
– kom og hør: tirsdag d. 20. nov. kl.19

Redaktør Palle Brandt (Tidligere Grænge Mølleby) har for år tilbage skrevet en kronik i Jyllands-Posten, hvor han stærkt kritiserede den officielle søfartshistories udlægning af Hans Hedtofts forlis. Han skrev bl.a.:

”På denne dato for 37 år siden kom min kone og jeg sidst på aftenen hjem til vor bolig i Stormgade i Esbjerg. Vi hørte den sene radioavis, som bragte en meddelelse om, at grønlandsskibet "Hans Hedtoft" var meldt savnet og muligvis forlist med 95 mennesker ombord. Da vi næste dag så listen med navnene i aviserne, blev vi klar over, at der blandt dem var 22 gode venner og bekendte fra vore fem år i Grønland fra 1953 til 1958.

Beretningen om grønlandsskibet "Hans Hedtoft"s forlis, den 30. januar 1959, er ikke beskrevet særlig ofte. Det er heller ikke en beretning om heltegerninger til søs! Ingen ved hvilket drama, der udspandt sig ombord på skibet, men vi ved hvilket drama, der udspandt sig på den politiske scene efter forliset. - - -”

Det skrev Palle Brandt - Blækhuset", Gedesby, 30 januar 1996.

Vil du høre mere? – Claude Enok kommer og holder foredrag om skibet ”Hans Hedtoft” tirsdag d. 20. november kl. 19.00 i ”Åkanden”, Åmarksvej, Toreby.

Toreby Husholdningsskole – Sidste kapitel?

Vi har tidligere fortalt, at ”Toreby Husholdningsskole” flyttede fra ”Studehavegaard” til Guldborg. I sidste nummer bragte et billede af huset i Guldborg, - nu er huset væk! – Den agtværdige bygning, der bl.a. blev restaurant i en årrække, er nu fuldstændig fjernet. Kun de 2 ”søjler” ved indkørslen viser stedet i Guldborg.

Arkivet deltog i SLA’s årsmøde (Sammenslutningen af LokalArkiver)

Ved Henrik Pedersen og Tage Rødby Jensen

Arkivet er organiseret under Sammenslutningen af Lokalarkiver (SLA), som er en landsdækkende organisation. SLA holder årsmøde kombineret med generalforsamling samt en kursusrække, som strækker sig over en weekend i

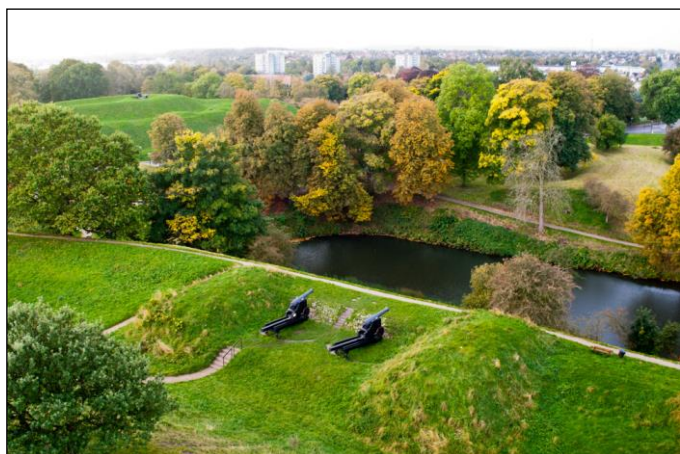
Fortsættes på side 3

Middelfart, denne gang d. 6.-7. oktober. Fra arkivet stillede vi to mand, Tage og Henrik. De delte sig, således at arkivet kunne få udbytte af begge kursusrækker. Tage lærte således mere om, hvordan man kan rekruttere nye medarbejdere samt fastholde eksisterende medarbejdere. Kurset var altså målrettet organisationen samt personalepleje i arkiverne. Henrik lærte om turismens udvikling samt om oplevelsesøkonomi, og var altså målrettet forskellige måder at formidle vores historie på. Begge kurser var spændende og udbytterige, – vi glæder os i hvert fald til at omsætte vores nye viden i praksis, og håber selvfølgelig at vores medlemmer og brugere kan få glæder heraf.

Om lørdagen var der et indslag som hed ”Kort og godt” – det var tænkt som en måde for arkiverne at dele sjove historier, viden, oplevelser osv. I år havde vi tilmeldt os til at holde et indlæg, som Henrik stod for. Indlægget omhandlede et billede af et nedstyrtet tysk fly i maj 1945 (se side 5 - billedet har også været i Orientering nr. 29).

Det hele var et stort mysterium, indtil Povl Holm begyndte at grave i historien, – det er der kommet en ganske interessant, men også sjov historie ud af, som vi valgte at dele med de andre arkiver. Historien er også her i bladet (se side 5), så vore medlemmer kan få glæde af den. Vi fik utrolig gode kommentarer fra de andre arkiver for dette indlæg, hvilket vi er glade for. Samtidig fik vi sat Toreby på landkortet.

Et gammelt ordsprog lyder: ”Først yde, så nyde” – og således sluttede årsmødet. Der var arrangeret en udflugt til Fredericia søndag eftermiddag, hvor temaet var Fredericias krigshistorie. Indledningsvis spiste vi frokost på Fredericias soldaterhjem, som ligger lige ved den berømte landsoldat. Frokosten havde overskriften: Soldater-mad anno 1848, så den stod på kartoffelsuppe og grønkålssuppe. Desserten bestod af en gang rødgrød med mælk.

Efter vi havde spist og havde hørt om soldaterhjemmets arbejde og funktion, begav vi os ud på voldene, hvor vores omviser ventede. Her hørte vi et spændende foredrag om Fredericias historie, men selvfølgelig også beretninger om de krige og slag, som byen har været

involveret i, hvilket kun blev endnu mere spændende af, at vi samtidig gik rundt på voldene og kunne se, *hvor* omfattende de er. Selve turen sluttede ved den berømte landsoldat.

Fortsættes på side 4

For god ordens skyld skal vi lige nævne, at skulle nogen få lyst til at tage til Fredericia og se voldene og landsoldaten, må man vente til 6. juli 2013.

Ved en nylig reparation har man desværre konstateret, at statuen af landsoldaten er revnet, og den bliver i disse dage pillet ned for restaurering.

Disse årsmøder er en god mulighed for arkivet for dels at lære nyt, men også for at møde andre arkiver. I år udloddede den lokale arkivforening LASA (Lokalhistoriske arkiver i Sydøstdanmark) fripladser til årsmødet, og vores arkiv var så heldige at få 2 fripladser, hvorfor arkivets udgifter til dækning af turen kunne holdes på et minimum.

Henrik Pedersen og Tage R. Jensen

Arkivernes Dag lørdag d. 10. november

Igen i år slår vi dørene op for Arkivernes Dag. Arkivet holder åbent fra kl. 10-16.

Årets tema er Nagelsti Elværk, det er nemlig i år 100 år siden, det startede med at producere strøm til området, og dét jubilæum markeres på arkivet.

Endvidere har man mulighed for at se, hvordan arkivet arbejder. Har du effekter eller billeder, er du meget velkommen til at tage dem med.

Der er som altid tilbud på kaffe og kage.

Gamle Gåder - de "gælder" endnu

hentet fra "Historie on line"(internettet: <http://www.historie-online.dk/sjov/gaader.htm>)

1. Der er en have med et træ, hvor der er fire æbler. Så kom præsten og hans datter og degnen og hans kone og tog ét hver. Der blev ét tilbage, hvordan kan det være?
2. To mænd havde været i byen. Da de kom hjem, stod deres koner udenfor og sagde til hinanden:" Der kommer vore mænd, og vore mødres mænd, vor fader og vore børns fædre". Hvordan kunne dét gå til?

(se løsningerne på side 7)

De skal "hjem"!

I ens vidunderlige verden har man gennem livet taget mange aftryk – tryk fra virkeligheden, når trykket rammer knappen på ens fotografiapparat – og åbner nye verdner, hvor man gemmer alle sine oplevelser.

Det bliver til sort/hvide billeder, farvebilleder eller postkort. – Smider man dem ud en dag? Desværre må vi i arkivet opleve, at mange ikke har forstået værdien af gamle fotografier m.m.

De sidste mange år har jeg gennemgået mine gamle fotografier og postkort. Mange har jeg ikke "brug for" mere, - og hvad gør jeg så? Finder ud af, hvor de

Fortsættes på side 5

er taget, - finder frem til det rigtige lokalarkiv, - sender billederne til arkivet! Så kan sognet/egnen få glæde af dem!

Jeg skriver et par linjer i det medfølgende brev (samt ønske om at få svar tilbage). Billederne lægger jeg hver især i særskilte kuverter med oplysninger om billedet. På selve brevet skriver jeg: ”÷ OSR” (= ikke brevsortering) samt med store bogstaver: ”OBS. Må ikke bøjes”.

På ovennævnte måde kan jeg være med til at gøre nutiden til fremtiden og fortiden til nutiden. – Tænk, jeg har sendt ”historie” ud til forskellige egne til glæde for andre mennesker. DU må gerne gøre det samme!

Ingolf Møller Pedersen

PS. – eller kom op på ARKIVET, så ordner vi det for dig!

Kære Otto - og dermed lokalhistorisk arkiv!

Man skal hol', hva' man lover. Ikk' åå!!!

Det er vist på tide, at vi får afsluttet vores fantastiske flysag. 10.11. 2010, kl. 11.12, sendte jeg min første melding om nødlandingen ved Sandby i nærheden af Nakskov, den 8. maj 1945, så den vil jeg ikke gentage.

Herefter sendte jeg 2 eksemplarer af fotoet til min medsamsvorne fly-medarbejder Ib Walbum, Langø, der uopfordret lod en efterlysning sætte i L.-F. Folketidende i maj 2011, bl.a. for at vide, hvem de to vagter var. Ingen reagerede, desværre.

Det nøjagtige nødlandingssted er nu præciseret til midtvejs mellem Branderslev-vig og Sandby syd for landevejen, og fotoet er taget, efter at flyet er trukket fra marken ud på vejen. (Det sidste er nok ikke så vigtigt for en Østbo).

I juni 1945 blev motorerne fra begge de nødlandede fly sendt til en oplagsplads på Sjælland, og det øvrige transporteret til Priorskov ved Nagelsti, hvor der var samlet enorme mængder af tysk krigsmateriel øst for gården og formentlig i nærheden af roetipvognssporet til Guldborgsund. (Mange forsynede sig med tyske souvenirs i form af bajonetter, signalpistoler o.m.a., når vagten lukkede øjnene).

For at det ikke skal være løgn, endte resterne af de tyske maskiner på A. Storrs losseplads i **SUNDBY L.** på Parkvej, nu Lundevej. Alfred Storr havde produkthandel på hjørnet af Frisegade og Strandgade i Nykøbing F., men kolonihavehus og skrotplads i Sundby. Det er da fantastisk Sundby, Sandby, Nagelsti, Sundby. Snip, snap, snude.....

Med næstekærlig hilsen Povl (Holm).

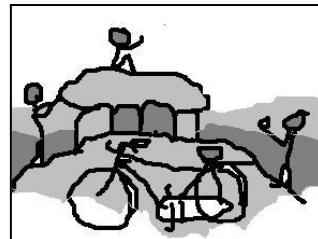
Efterskrift på side 6

Efterskrift: Ak, ja. Hvad vi på arkivet fik at vide, var et lokalt billede, var slet ikke "lokalt", - men efterforskningen viser, at "flyet" alligevel endte i vores lokalområde. – Sådan kan det gå. – Hvem har gemt "tyske souvenirs" fra Priorskov? – eller kan huske mere om oplagspladsen?

Cykelturen blev en stor succes – igen!

– Der var bare næsten ingen deltagere!

Niels Lück havde som sædvanlig gjort et stort forarbejde og lagt en interessant rute gennem kendte områder, - som viste sig at være ret ukendte for de få deltagere.

Som sædvanlig fandt vi frem til lokal-historiske steder af stor skønhed. Kun nogle højdepunkter skal nævnes her: Vi så sognestenen/skelstenen ved den gamle vej mellem Sakskøbingvej og Flintinge Langgård. Stenen blev sat af kammerjunker, Jørgen Skeel, Krenkerup, ca. 1690.

Vi kravlede ind i den store jættestue i Flintinge Byskov. Vi smed kviste på stikhokken i Hydeskoven, - men undgik dog ikke en punktering! Vi spiste vores medbragte mad ved "kalksøen" i skoven ved Tømmerholt: total idyl!

Så meget gammelt nyt - på så kort en cykeltur.

Otto Sørensen

25.000 kr. fra VELUX-fonden til IT-materiale – - TAK!

På generalforsamlingen blev vi forsamlingen svar skyldig vedr. vore planer for fremtiden. En af grundene var, at vi søgte penge til nyt/mere IT-udstyr.

25.000 kr. faldt i vores turban, og de er omsat til bl.a. en A4-scanner (så vi nu kan gemme store billeder digitalt), 2 nye computere, og en printer. Vi har nu meget bedre mulighed for at leve op til tidens krav.

Arkivets kerne-opgave er jo at registrere og opbevare "arkivalier", men det er vigtigt, at disse arkivalier også kan findes igen, når nogen bliver interesseret i en persons eller bygnings historie.

Vi arbejder på at få alle (?) oplysninger (dokumenter/fotografier m.m.) gemt i en database, som alle i hele landet så kan bruge ved hjælp af deres computer – f.eks. i forbindelse med slægtsforskning. – Også arkivets brugere/medlemmer kan nu komme til en computer, når de besøger arkivet (1. og 3. tirsdag kl 19-21).

Med VELUX-fondens gave er vi kommet et godt skridt videre: vi har redskaberne! – så skal "personalet" bare lige på kurser og blive bedre til at putte oplysningerne ind i "maskinerne"!

En ny kaffemaskine måtte vi købe for egne midler.

Otto Sørensen

Redaktøren af ORIENTERING har fået endnu et "privat brev" fra Povl Holm. - Det kan have interesse for flere – også i Nykøbing F.:

Nedrivningen af Fattighuset i Thoreby

Kære Otto!

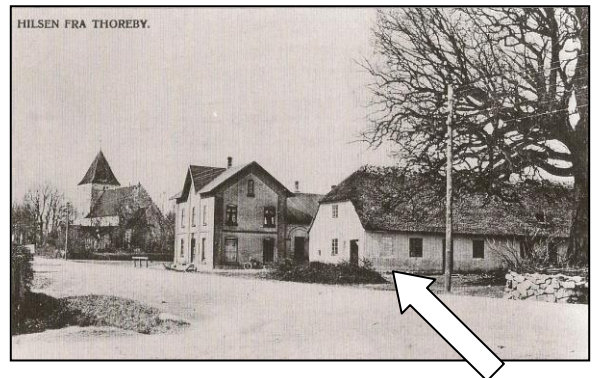
Her får Du de rigtige oplysninger om nedbrydningen af fattighuset i THoreby. Min salige Fader har i én af sine arbejdsbøger med vanlig akkuratessé anført, at der er forbrugt 544½ timer til en arbejds løn af kr. 456,55 ved nedbrydningen af fattighuset i august og september 1932 (snart 80-års jubilæum!!!).

Som kuriosum kan nævnes, at en del af de afrensede mursten blev anvendt til opførelse af en bolig til hans mor, Sidsel, i Øster THoreby. Da grusgravningen (mellem Søgade og Højgårdsgade) ophørte (formentlig i 1930/31), var der en stribe jord tilbage langs Højgårdsgade til 4 - 5 grunde.

På det østligste areal - nu nr. 9 - opførtes det såkaldte hvide hus i 1933 til Farmor, og året efter blev det gule hus - nu nr. 7 - bygget. Far holdt mest af røde mursten, men de gule kunne også gå an. Når nr. 9 omtales som det hvide hus, er der en vis sandsynlighed for, at det blev finpudset og malet hvidt oven på de brugte mursten.

Det hvide og det gule hus i Højgårdsgade eksisterer stadig. Jeg tror i øvrigt, at Far kaldte grusgraven LOLLAND.

Med næstekærlig hilsen - osse til Hanne - Povl (*Holm*)

Bestyrelse m.v.:

Jesper Smith (Formand), Kettingevej 5, 4892-Kettinge (2961 7930)
Ingolf Møller Pedersen, Grænge Skovvej 14, 4891-Toreby, (2088 6352)
Egon Lintner, Flintingevej 7, 4891-Toreby, (5486 9438)
Niels Lück, Laur.Larsens Gade 10, 4800-Nykøbing F, (2085 1428)
Otto Sørensen, Møllevej 14, 4891-Toreby, (5486 9466)
otto.soerensen1@skolekom.dk.

Arkivleder: Tage Rødby Jensen; Lindevænget 20, 2.th., 4800-Nykøbing F
tagerodby@live.dk (5174 6216)

Arkivet: 5413 2800 - torebyarkiv@mail.dk

Teknisk tyranni går vi slet ikke ind for!

Vi forlanger hverken Facebook, internet, mobiltelefon eller GPS for at vore medlemmer kan følge med! – **MEN** hvis du har en **mail-adresse**, så vil vi da gerne have den! Ring den ind – eller bedre – send os en mail!

Kalender: arkivet har åbent 1. og 3. tirsdag i måneden k. 19-21.

Lørdag d. 10. nov. kl. 10 – 16: **Arkivernes dag:** Se, hvad vi laver - og Nagelsti Elværk 100 år.

Tirsdag d. 20. nov. kl. 19: **"Hans Hedtoft-mysteriet"** Enoc kommer og fortæller (se omtale side 2)

Lørd.-sønd. 8.-9. dec.: **"Jul på Fuglsang"** – Arkiv og forening er med igen.

Toreby Grænge Boldklub

FORMAND: Uddeler Helge Jensen, Toreby pr. Flintinge. Tlf. Grænge 2.

KASSERER: Uddeler H. Marthinsen, Grænge pr. Grænge. Tlf. Grænge 6.

SEKRETÆR: Albert Clausen, Toreby pr. Flintinge. Tlf. Grænge 2.

ADRESSE: Formandens.

SPILLEDragt: Trøje: gul. Benklæder: sorte.

SPILLEPLADS: Stadion.

MEDLEMSTAL pr. 1. Juli: 45: 70 aktive og 510 passive.

Program for Lolland-Falsters Boldspil-Union »L.-F.-Serien«.

Efteraaret 1945

(Den arrangerende Klub nævnt først)

2. September

Frem—Nakskov B.
Toreby-Grænge—Døllefj.-
Musse
B. 1901—Velo

9. September

Velo—Toreby-Grænge
Maribo B.—B. 1901
Frem—B. 1921
Døllefj.-Musse—Nakskov

16. September

Nakskov—Velo
Frem—Toreby-Grænge
B. 1921—Døllefj.-Musse

30. September

Velo—Frem
Toreby-Grænge—Maribo B.
Døllefj.-Musse—B. 1901
B. 1921—Nakskov B.

7. Oktober

Velo—Døllefj.-Musse
Maribo B.—Frem
Toreby—Grænge—B. 1901

14. Oktober

Nakskov B.—Toreby-Grænge
Døllefj.-Musse—Maribo B.
B. 1901—Frem
B. 1921—Velo

21. Oktober

Nakskov B.—B. 1901
Maribo B.—Velo
B. 1921—Toreby-Grænge

28. Oktober

Nakskov B.—Maribo B.
B. 1901—B. 1921

4. November

Maribo B.—B. 1921
Døllefj.-Musse—Frem

Et par klip fra
**"Fodboldbogen -
Efterår 1945"**
Bogen indleder med et
afsnit om de problemer
besættelsen medførte.
Vinderen af
Danmarksturneringen
1944-45 blev AB
(Akademisk
Boldklub).
Blandt spillerne her
husker jeg bl.a. Karl
Aage Hansen, Knud
Bastrup-Birk og Ivan
Jensen, som "holdt",
indtil jeg fik interesse
for fodbold.

**Toreby Grænge
Boldklub** har også et
par afsnit!

Otto S. - bogen er lånt af
S.O.Sørensen, Rødby

Side 7: løsning på "gamle gåder":

1. Degnen var gift med præstens datter. – 2. To enkemænd var gift med hinandens døtre.

ORIENTERINGs redaktion: Bestyrelsen
"Sætternisse": Otto Sørensen - Ansvarshavende: Jesper Smith